

V.l.n.r. Miranda Prein, Annet Kouwenhoven, Matthias de Koning, Jan Joris Lamers, Jorn Heijdenrijk
in *Ad memoriam revocare*, 2008 © Bert Nienhuis

Discordia staat bekend om zijn zeer uitgebreid en divers repertoire. Hoe kiezen jullie de stukken die jullie spelen?

Je kiest teksten waarvan je denkt dat ze je aanstaan en dat ze het publiek zullen aanstaan. Ik hou geen rekening met de smaak van het publiek, want je weet toch niet wie je publiek is en je wilt toch ook niet weten wie zal komen. Want anders speel je alleen maar voor wie je kent. Een publiek moet groeien, veranderen ook, in de loop van de tijd.

We lezen heel veel. We geven elkaar boeken aan en bespreken wat we ervan vinden. Soms lezen we ook samen, dat is gezellig. Lezen is het interessantste. Je moet ook blijven lezen nadat je het te spelen stuk gekozen hebt, omdat je anders de muzische band niet bereikt. Immers, één van de belangrijkste dingen waarmee je het publiek boeit, is wat niet aan de tekst gebonden is. Het is wat er onder zit. Het kan nog zo prachtig gezegd zijn, maar je voelt dat het niet goed is, en je wilt het niet horen.

Ondertussen leer je ook tekst. Je denkt aan mogelijke mises-en-scène, aan een vormgeving die zich aandient. Dit of dat moet ik laten maken, of ergens vandaan halen. Tijdens het lezen worden voortdurend dingen veranderd. Dat moet, want anders verlies je het contact met die dingen.

Herlezen doe je ook als het te goed gaat. Je denkt over een bepaalde passage: maar is dat wel zo? Dat ga je dan nakijken. Wat staat er nou eigenlijk? Dan kom ik zonder meer op totaal andere ideeën. Het verandert niet letterlijk, maar wel qua intentie.

Toen ik aan het toneel kwam, werd er helemaal niet gelezen en gerepeteerd. Iedereen kreeg zijn tekst, en dat werd dan een keer gecheckt. De hoofdrolspelers stonden in de hoek wel eens wat te proberen, maar dat was het. Hoogstens twee weken. Daar werd enorm over geklaagd, zo van: repetities, wat een onzin, straks raak ik het helemaal kwijt, ga ik het te goed kennen, en dan wordt het niks. Het repeteren en produceren zoals wij het kennen, dat is heel nieuw.

Vroeger had je onder toneelspelers mensen die werkelijk nooit lizen, maar wel onvoorstelbare opmerkingen konden maken naar aanleiding van een tekst. Er was heel veel *memorie*. Ze waren niet intelligent, maar wel heel goed in staat om zich oude teksten en methodes te herinneren. De dramaturgen die erbij zaten hadden het nakijken. Waarom doe je dat zo, vroegen ze dan. Welja, was het antwoord, we hebben dat indertijd zo opgelost, maar dat lijkt me toch wat aan de lullige kant, dus laten we het nu zo maar eens proberen.

Jan Joris Lamers (°1942) is acteur, regisseur, vormgever, lichtontwerper,... en dit alles naast en door elkaar. Doordat zijn vader recensent was, kwam hij al vroeg met het theater in aanraking. Hij studeerde aan de acteurs- en vervolgens ook de regieopleiding van de Amsterdamse Toneelschool. Eind jaren zestig was hij actief bij het Werkteater. In 1971 lag hij aan de basis van het Onafhankelijk Toneel in Rotterdam. In 1981 richtte hij samen met Titus Muizelaar en Matthias De Koning Maatschappij Discordia op.

Van in de vroege jaren tachtig tot een stuk in de jaren negentig was Discordia een hype. Hun werk fungeerde als een ijkpunt, een latje waar de prestaties van anderen tegenaan werden gelegd. Discordia profileerde zich als het enige gezelschap in het Nederlandse taalgebied dat met recht en reden een repertoiregezelschap kan worden genoemd, dat wil zeggen een groep die stukken creëert en ze ook in voorraad houdt om ze – in combinatie met nieuw werk – opnieuw te kunnen spelen als het moment zich aandient.

Essentieel daarbij was de flexibiliteit. Rond de eeuwwisseling omschreef de groep dit zelf als volgt: 'Maatschappij Discordia is altijd een fervent voorstander geweest van korte termijn programmering. In een landschap waar theaters, gezelschappen, festivals en zelfs werkplaatsen hun plannings vaak minimaal een jaar van te voren hermetisch rond maken is dat des te noodzakelijker; een toneelvoorstelling bestaat pas als hij gemaakt is en pas dan kan nog niet eens echt met ultieme zekerheid worden vastgesteld hoelang en hoe vaak en waar hij het best gespeeld kan worden.'

Eind jaren negentig keerde het tij. Heette de groep eerst een 'voortrekkersfunctie' te hebben, dan werd ze later verweten een achterhoedegevecht te leveren. Had Discordia niet langer de vinger aan de pols van de tijd? De eigengereide manier van werken keerde zich tegen de groep. Felix Meritis, waar het gezelschap resideerde, zette Discordia op straat. Ook de subsidies werden stopgezet.

De groep kwam in de woestijn terecht. Desondanks werd voortgewerkt. Op een laag pitje, maar toch. Nu, zeven jaar later, wordt Discordia (voor de kunstenplanperiode 2009-2012) opnieuw door de overheid erkend. De vijfjarenplanning van de groep, waarin de wildste plannen worden opgesomd, getuigt van een ongebroken werklust.